

L'HEMEROTECA
DE LA
BIBLIOTECA DE
CATALUNYA

HEMEROTEQUES. ESTAT ACTUAL I PERSPECTIVES

L'HEMEROTECA DE LA
BIBLIOTECA DE
CATALUNYA

**Biblioteca
de Catalunya**

1,
www.gencat.net/bc

2,
El Poble català
Any 1, núm. 1 (12
de novembre 1904)

M. del Tura Molas Alberich. *Directora de l'Hemeroteca de la Biblioteca de Catalunya*
Resum històric

L'origen de l'Hemeroteca es remunta als anys de la fundació de la Biblioteca de Catalunya (a partir d'ara BC) quan es van adquirir per donació o per compra els fons de bibliòfils i historiadors catalans. L'interès per les col·leccions de revistes ja es palesa en alguns dels articles del *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*. L'any 1914 hi trobem notícia de la instal·lació d'un armari de revistes a la Sala de Lectura amb 318 revistes corrents i l'any 1915 publica l'inventari de les publicacions periòdiques, amb un total de 1001 títols entre corrents i tancats. Després, a l'*Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales de Barcelona* apareixen ja des del 1941 la creació de la Secció d'Hemeroteca Antiga, ressenyada durant dos anys, i les dades estadístiques de la Sala de Revistes i de la Secció de Revistes, així com la llista de títols que es reben.

L'any 1982 es va iniciar l'Hemeroteca del Servei de Biblioteques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya per tal d'aplegar, processar i conservar preferentment els fons hemerogràfics que començaven a ingressar per Dipòsit Legal. L'any 1994 aquesta Hemeroteca va ésser transferida a la BC, en aplicació de la *Llei del Sistema Bibliotecari de Catalunya* (4/1993). És a partir d'aquesta data quan l'Hemeroteca es constitueix en una de les quatre unitats de gestió que formen la Biblioteca de Catalunya.

Amb la unificació dels dos fons de publicacions periòdiques l'Hemeroteca passa a tenir més de 20.000 col·leccions que en l'actualitat gairebé s'han duplicat.

Missió i funcions de l'Hemeroteca de la Biblioteca de Catalunya

L'Hemeroteca de la Biblioteca de Catalunya és la Unitat que gestiona les col·leccions hemerogràfiques patrimonials que posseeix i adquireix.

La seva missió és la que es concreta de la global per a tota la BC: aplegar, conservar, processar i difondre el patrimoni hemerogràfic.

Les funcions principals són les següents:

- Realitzar el tractament documental de les publicacions periòdiques que ingressen a la BC per dipòsit legal, compra, donatiu o intercanvi.
- Elaborar la bibliografia nacional de Catalunya de publicacions seriades.
- Proposar les adquisicions hemerogràfiques i vetllar per la compleció de les col·leccions. Dins de les adquisicions també s'adquireixen publicacions periòdiques en microfilm o digital amb la finalitat de

FICHA TÉCNICA:

BIBLIOTECA DE CATALUNYA. HEMEROTECA

Accés i consultes

Carrer de l'Hospital, 56 -08001- Barcelona

Tel.: +34 93 270 23 00 Fax: +34 93 270 23 04

C-E.: info@bnc.es - www.gencat.net/bc

Serveis interns C/Villarroel, 91 08011-Barcelona

Tel.: +34 93 452 69 00

Fons de publicacions periòdiques

Nombre de títols en curs de recepció (al catàleg automatitzat i en qualsevol suport) 9.606

Nombre de col·leccions (al catàleg automatitzat i en qualsevol suport) 27.977

Nombre d'exemplars ingressats durant el darrer any 48.430

Nombre de títols electrònics accessibles: 1.819 en 8 Bases de dades i 30 bases de dades de referències bibliogràfiques, extractes i monografies.

(Dades a 31 de desembre de 2003)

Nota: S'estima que el nombre de col·leccions (catàleg automatitzat més catàlegs manuals) ultrapassa les 35.000

Persona: un cap, cinc bibliotecaris, un administratiu, un auxiliar administratiu i un subaltern.

<gràfic>

L'HEMEROTECA
DE LA
BIBLIOTECA DE
CATALUNYA

preservar i completar les col·leccions existents.

- Valorar les publicacions periòdiques que han de sortir en préstec temporal per a exposicions i aquelles que ingressen per donatiu.
- Col·laborar en la difusió dels fons hemerogràfics mitjançant la selecció de capçaleres per a exposicions, proposta de publicacions, reproduccions, articles de presentació de títols que conserva, etc.

Aquestes i altres funcions que li corresponen com hemeroteca les realitza sota la direcció de la BC i relacionada estretament amb tots els altres òrgans de gestió d'aquesta.

En l'àmbit extern realitza l'inventari de fons de publicacions periòdiques microfilmades o digitalitzades a Catalunya amb la finalitat de facilitar la coordinació a l'hora de decidir les accions de preservació que cada centre o institució decideixi dur a terme en aquest camp.

També es treballa per conèixer quines col·leccions hemerogràfiques significatives posseeixen aquells centres de Catalunya que encara no tenen el catàleg automatitzat i accessible en línia, i posar els mitjans per a facilitar-ne la seva catalogació.

La Biblioteca de Catalunya és membre del CBUC, Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya i per aquest motiu l'Hemeroteca cataloga dins del seu catàleg col·lectiu (<http://www.cbuc.es/ccuc>), ofereix als usuaris l'accés a les revistes electròniques contractades i participa en l'elaboració de la Base de dades de sumaris del consorci.

Usuaris i consulta

L'usuari acostuma a ésser l'investigador especialitzat en el fons català de publicacions periòdiques de finals del segle XIX i principis del XX, època d'or per a les publicacions periòdiques catalanes. També és quantitativament important l'investigador de la premsa anterior a 1980.

Els diaris amb un índex de consulta més elevat al llarg del temps a la Biblioteca de Catalunya són: *La Vanguardia*, *La Veu de Catalunya*, *Diari/o de Barcelona*, *El Noticiero universal*, *Avui*, *El Diluvio* i *El Correo catalán*. <veure gràfic>

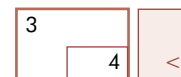
Els catàlegs bàsics que ha d'utilitzar l'usuari per a la consulta dels fons són l'automatitzat i el manual, ambdós es poden consultar per internet perquè les fitxes dels catàlegs manuals estan escanejades i se n'està efectuant la reconversió, que en part ja es troba accessible en línia. És en aquest nou catàleg automatitzat on es pot consultar el buidat de revistes que es va realitzar a la BC entre els anys 1945 i 1984, i els "Fullets Bonsoms" on s'hi troben nombrosos exemplars de pre-premsa. Tots dos catàlegs (corrent i retrospectiu) es poden consultar simultàniament a través del Catàleg Col·lectiu de Catalunya (<http://www.gencat.net/ccuc>)

Tractament documental

Les publicacions periòdiques es cataloguen a dues bases de dades: la de la BC i la del Catàleg Col·lectiu de les Universitats Catalanes (CCUC)

Tota la bibliografia catalana es cataloga a nivell complet.

La Normativa bibliogràfica que se segueix és la proposada pel Servei de Normalització Bibliogràfica de la Biblioteca de Catalunya, tot seguint les pautes dels organismes internacionals, i les concrecions a la normativa que elabora el mateix Servei.

3,

www.cbuc.es/ccuc

4,

www.gencat.net/ccuc

5,

Pèl & Ploma

Núm. 1

(3 de juny de 1899)

L'HEMEROTECA DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1,
www.cervantesvirtual.
com/portal/BC

2,
En Patufet
Any 1, núm. 1
(3 de gener de 1904)

S'utilitza el format CATMARC i el sistema automatitzat VTLS en els mòduls següents: descripció bibliogràfica, descripció de fons, amb el subsistema de reclamacions, i descripció d'autoritats. Per part del Servei de Normalització Bibliogràfica de la Biblioteca de Catalunya està previst el canvi al format més universal MARC21.

Altres eines d'ajut per a la gestió de les publicacions periòdiques són dues bases de dades en ACCESS que es treballen juntament amb el Servei d'Emmagatzematge, Conservació i Preservació i que permeten confeccionar etiquetes per aquells volums de publicacions periòdiques que no es relliguen i es guarden en capsles especials, inventariar els volums ingressats al Dipòsit General de la Biblioteca de Catalunya i avaluar l'estat de conservació dels grans formats de publicacions periòdiques.

Es contempla la digitalització dels fons dins del conjunt d'unitats documentals de la Biblioteca de Catalunya i s'està materialitzant el conveni amb la Universitat d'Alacant en el projecte de la "Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes" (<http://www.cervantesvirtual.com/portal/BC>) on es poden trobar ja algunes publicacions emblemàtiques dels fons de l'Hemeroteca.

Les Col·leccions

El fons de publicacions periòdiques és variat i heterogeni, inclou publicacions en qualsevol suport i tipologia: revistes catalanes, revistes generals, revistes especialitzades, diaris, publicacions oficials, memòries, anuals, butlletins d'entitats, revistes d'empreses, fulls dominicals, còmics, etc.

Les adquisicions de fons moderns es centren en les revistes d'humanitats i en la constitució d'una col·lecció nuclear per accés als investigadors en el sentit més ampli del terme. Les adquisicions de fons retrospectius s'encaminen a la recuperació de bibliografia catalana de publicacions en sèrie.

Els fons hemerogràfics més rellevants de la Biblioteca de Catalunya s'agrupen de la manera següent, segons els enunciat del *Decret d'Estructura de l'Entitat Autònoma Biblioteca de Catalunya* (300/1995)

Col·lecció de Premsa Catalana

Comprèn els diaris, la diversa premsa local i comarcal, les revistes d'informació general, etc. escrites en llengua catalana o que fan referència a Catalunya que formen part dels fons de la Biblioteca anteriors a la recepció del Dipòsit Legal, i als que segueixen arribant per qualsevol dels altres mètodes d'adquisició. S'afegeixen aquí el conjunt de publicacions periòdiques procedents de les oficines del Dipòsit Legal, a partir de 1981, per aquest motiu inclou memòries, anuals i revistes especialitzades impreses a Catalunya.

Col·lecció de Recerca i Revistes Especialitzades

Està formada per revistes d'investigació i alta divulgació, adquirides en funció de les línies generals de selecció de la BC. Dins d'aquesta col·lecció cal destacar el fons que ingressa per subscripció de pagament i el fons procedent de l'Institut d'Estudis Catalans.

En aquest apartat cal fer esment que l'investigador té accés a un nombre significatiu de revistes electròniques especialitzades.

Col·lecció de Reserva

Reuneix les publicacions periòdiques iniciades en data anterior al 1945, amb tractament especial de les publicacions dels segles XVII al XIX i totes aquelles relacionades amb els moviments polítics, culturals i artístics catalans del començament del segle XX. S'inclou també en aquesta Col·lecció la de números 1 de publicacions periòdiques coneguda com Joan Givanel i Mas amb més de 2.000 títols, la Pedro Pons i la Maduell-Cardelús.

El fons hemerogràfic de la Biblioteca de Catalunya és especialment ric i un dels més representatius per a l'estudi de la història i la cultura catalanes, també és font d'informació privilegiada per a tots els investigadors que necessiten obtenir documentació de primera mà de les publicacions periòdiques, en especial les catalanes. Entre la premsa més antiga trobem la *Gazeta*, impresa a Barcelona el 1641 per Jaume Romeu, la *Relación diaria del Sitio de Barcelona*, impresa a Girona el 1714, el *Caxon de Sastre Cathalan* del 1761 o *Lo Pare Arcangel* de 1841. L'Hemeroteca aplega col·leccions de diaris com *La Veu de Catalunya*, *El Telegrafo*, *El Diluvio* o l'ara centenari *El Poble català*; revistes humorístiques com *Lo Noy de la mare*; revistes literàries com *L'Avenç*, després *L'Avenç*; modernistes com *Luz*, *Quatre gats*, *Pèl & Ploma*; revistes infantils com *En Patufet*, del que també s'escau enguany el centenari; el magazín *D'Ací d'allà*; setmanaris com *Destino*, i tot un llarg etc. fins arribar al nombre de col·leccions que apareixen a la fitxa tècnica.

Per conèixer més la Biblioteca de Catalunya i l'Hemeroteca es recomana la visita al seu web des d'on s'accedeix als seus catàlegs, inventaris i moltes altres informacions d'interès.

HEMEROTEQUES. ESTAT ACTUAL I PERSPECTIVES

PROYECTO DE DIGITALIZACIÓN DE PRENSA EN LA BIBLIOTECA NACIONAL

PROYECTO DE
DIGITALIZACIÓN
DE PRENSA EN
LA BIBLIOTECA
NACIONAL

Dolores Rodríguez, Jefe de Sección de Sala de Publicaciones Periódicas. Biblioteca Nacional

FICHA TÉCNICA:

BIBLIOTECA NACIONAL. MADRID

- Sala de Publicaciones Periódicas
- Microformas y Prensa Digitalizada

Dirección: Recoletos, 20-22. 28071 Madrid

Tel. / 91-5807793/94 Fax: 91-8168009

Correo electrónico: infoseriadas@bne.es

Horario de atención al público:

lunes a viernes, 9-21 h. sábados, 9-14 h.

Accesos: Autobuses: 1, 5, 9, 19, 21, 27, 37, 45, 51,

53, 74, 150 - Metro: Colón - Cercanías: Recoletos

Personal: En la Sala: 7 bibliotecarios y 14 auxiliares

.En el Servicio de Publicaciones Seriadas:

27 bibliotecarios y 13 auxiliares.

Superficie de depósitos:

20.600 metros lineales ocupados (en la sede de Recoletos).

62.140 metros lineales ocupados (en la sede de Alcalá).

Sala de lectura: 52 puestos para consulta en papel,

10 puestos para CD-ROM, 25 puestos para

microforma y 6 puestos de consulta para OPAC e

Internet. Fondos: 111.000 títulos

INTRODUCCIÓN

La Biblioteca Nacional, en su función conservadora del patrimonio bibliográfico español, ha venido invirtiendo enormes esfuerzos en la preservación de sus colecciones. Comprobado el avanzado estado de deterioro en que encontraba gran cantidad de volúmenes de prensa, se pensó en tomar una serie de medidas para detener el daño que la manipulación y el uso indebido producen en un material tan frágil como es el papel de periódico, ya que, en aquel momento, no se podía llevar a cabo la restauración del soporte. Dichas medidas consistieron en prohibir la realización de fotocopias directas de los ejemplares, práctica muy extendida, obligando a realizar todas las reproducciones en el laboratorio, por personal cualificado y mediante microfilm, y se continuó con la encuadernación sistemática, no permitiendo la consulta de la colección procedente de depósito legal hasta que los ejemplares no estuviesen convenientemente encuadernados.

Paralelamente, la política de conservación de la Biblioteca se centró en abordar la preservación de los contenidos mediante su reproducción en otros soportes. En 1991 comenzó el programa de microfilmación de prensa, que en un primer momento se centró en la prensa anterior a 1945, pero posteriormente, tras la integración de la Hemeroteca Nacional en la Biblioteca, hubo que dar prioridad a las cuestiones relativas al ahorro de espacio en los depósitos y a la preservación de los títulos de prensa actual, que sufrían un gran deterioro debido a su continuo uso en las salas de lectura. Hasta ahora se ha microfilmado la práctica totalidad de las cabeceras españolas custodiadas por la Biblioteca hasta 1998, y también se han microfilmado colecciones de revistas.

La microfilmación se realiza en rollos de 35 mm, sobre película de seguridad en sales de plata, y conforme con todas las normas ISO pertinentes

Las cifras totales correspondientes al fondo microfilmado entre 1991 y el ejercicio 2002/2003 son las siguientes:

Títulos: 1.631

Volúmenes: 58.776

Fotogramas: 23.680.232

Rollos de microfilm: 41.711

Microfichas: 7.213

En 1999 se inicia el Programa de Digitalización. Dado que la microfilmación abarca, por regla general, hasta 1998, se decidió que la digitalización comenzara a partir de 1999 para no duplicar esfuerzos, salvo los casos de adquisición digital de colecciones retrospectivas, en los que se ha adquirido la colección

1

1,
Sala microformas.

2,

La portada de
La Renaixensa
de 1896

